

Globalizarea economiei mondiale, fenomen al integrării internaționale

Conf. dr. Marina Sârbovan
Universitatea "Tibiscus" din Timișoara

ABSTRACT. The concepts of globalization and economic integration are similar at some point, due to their common view on economic policies and principles regarding the competition rules. While The United Europe is a construction springing out from a political will, globalization is more like a *natural trend* of the macroeconomics, having benefits and enclosed side effects. Let this field of polemics bear wealthy fruits for our economy.

Numeroasele probleme globale ale omenirii au atras atenția cercetătorilor în general și economiștilor în special, constituindu-se într-un obiect de lucru permanent al unor importante grupări organizatorico-executive cu caracter internațional.

După unii specialiști, ele trasează un proces de globalizare a economiei mondiale, început la mijlocul anilor '80 și care a căpătat noi valențe în deceniul '90, în prezent și în perspectivă. După alții, globalizarea este un fenomen istoric, cu obiective prin excelență economice, plasat sub efigia unei *teorii a conspirației*.

În sens larg, **globalizarea economiei mondiale** poate fi definită ca fiind procesul dinamic al amplificării interdependențelor dintre statele naționale, ca urmare a extinderii și adâncirii legăturilor dintre ele, în sfera vieții economice, politice și socio- culturale, având drept consecință faptul că problemele naționale devin globale, cerând la rândul lor o soluționare globală.

Abordată din punct de vedere economico- financiar, globalizarea poate fi definită prin întărirea și lărgirea legăturilor dintre economiile

naționale pe o piață globală a bunurilor, serviciilor și mai ales a capitalurilor.

O definiție asemănătoare este prezentată într-un raport al Fondului Monetar Internațional din 1997: *fenomenul globalizării economiei mondiale reprezintă integrarea internațională, aflată în creștere, atât a piețelor de bunuri și servicii, cât și a celor de capital.*

Globalizarea este un proces obiectiv, cuprinzând în sfera sa cvasi-totalitatea statelor lumii, capabil să furnizeze un volum mai mare de bunuri și de resurse relativ rare, restrictive, sau servicii ce trebuiesc eficientizate, raționalizate. Din acest punct de vedere, integrarea internațională a piețelor are, cel puțin teoretic, un rol accelerator, stimulator, alimentând benefic posibilitățile producțiilor naționale ale țărilor integrate.

Globalizarea este caracterizată prin interdependențele economice dintre state, ca urmare a creșterii coeficientului de dependență față de economia mondială.

Globalizarea economică presupune, așadar, în esență, globalizarea procesului de creare a producției interne brute ale statelor lumii.

Globalizării economiei mondiale se derulează sub impactul unor factori favorizanți: libera circulație a mărfurilor, liberalizarea serviciilor, liberalizarea piețelor de capital, liberitatea investitorilor străini de a înființa firme, factori cu caracter legislativ și administrativ-organizatoric, politicile economice protecționiste ale statelor sau grupărilor de state, creșterea imperativelor legate de protecția mediului și nu în ultimul rând gradul de implementare a sistemelor tehnico-informatizate- elemente care se constituie în ramuri economice cu anumite particularități.

Liberalizarea comerțului cu servicii a luat amploare în special în domeniul telecomunicațiilor, asigurărilor și bancar, a constituit tendința dominantă a globalizării economice în anii '70, în SUA, fiind continuată în anii '80 în Marea Britanie și ulterior în Uniunea Europeană și Japonia. Acest fenomen continuă în prezent în țările Europei Centrale și de Est, printre care și România.

Liberalizarea piețelor de capital ca urmare a eliminării treptate a obstacolelor impuse circulației devizelor și a capitalului reprezintă un pas favorabil în vederea formării unor piețe financiare globale. Această mobilitate a capitalului reduce riscurile repatrierii capitalurilor, în special în cazul companiilor transnaționale, alimentând și alte avantaje pentru proprietari, de natura diminuării costurilor unor activități economice.

Liberalizarea investițiilor străine directe reprezintă un factor important de accelerare a globalizării, generând avantaje reciproce pentru investitori și pentru primitorii de investiții.

Începând cu anii '70, interesul comun al umanității de conservare a calităților mediului înconjurător s-a concretizat în mediatizarea unor concepte, cu vocație globală: bunurile comune ale umanității, dezvoltarea durabilă, securitatea ecologică. Ele au constituit noi factori ce au dinamizat procesul de globalizare a economiei mondiale prin inițierea de proiecte cu finanțări internaționale, urmărind obiective ecologice punctuale.

Bunurile comune ale umanității sunt spații cum ar fi oceanele, fondurile marine, care din diverse motive nu sunt susceptibile a fi divizate și nici nu cad sub incidența suveranității statelor și care sunt și vor fi atrase tot mai mult în circuitul economic mondial.

Dezvoltarea durabilă este definită drept dezvoltarea care răspunde nevoilor prezente, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface nevoile. Conceptul a fost lansat în vederea reconcilierii dintre activitățile productive poluante și mediul înconjurător, ca o nouă cale de dezvoltare care să susțină progresul uman, calitatea vieții, pe întreaga planetă, în prezent și în perspectivă.

Securitatea ecologică este una dintre dimensiunile fundamentale ale securității globale, fiind strâns legată de noile probleme ale terorismului și războiului modern, inclusiv cel dus în domeniul economico-informatic.

Un factor determinant pozitiv al globalizării îl reprezintă tradițiile culturale, care diversifică și individualizează achizițiile conceptului de globalizare.

Integrarea economică și globalizarea au trăsături comune. Ele pornesc de la diminuarea taxelor vamale, de la unificarea politicilor vamale, a restricțiilor de circulație a mărfurilor, serviciilor, tehnologiilor și capitalurilor, pe măsura dezvoltării schimburilor economico-sociale internaționale.

Cel puțin prin prisma experienței Uniunii Europene, globalizarea și integrarea determină diminuarea rolului guvernului național pe piața internă, ca urmare a extinderii acțiunii capitalului internațional și a societăților transnaționale, deși, anumite aspecte legate în special de controlul legalității operațiunilor, cad în competența autorităților interne sau locale. Putem vorbi, în cadrul legislativ vest-european de o diviziune a competențelor, structurate într-un sistem coerent.

Globalizarea a fost este apreciată drept proces de administrare a lumii de către forțe transnaționale, existând grupări anti-globaliste organizate, de asemenea transnaționale. Ea nu este prin urmare un proces unic, atotcuprinzător, ci se manifestă dintr-o perspectivă largă ca o tendință.

Temerile cele mai mari ale anti-globaliștilor sunt legate de acumularea și concentrarea bogățiilor într-un singur pol, formarea unui monopol

internațional al avuției, care prin forța sa ar putea genera riscuri majore pentru omenire.

Nu trebuie omise eforturile legislative ale Europei Unite, dar și ale SUA de a atenua imperfecțiunile concurențiale ale pieței, pentru a da șanse firmelor mici și mijlocii de a concura pe piață.

În prezent, în economia mondială are loc o tendință de globalizare, dar și o alta de descentralizare: în timp ce prima constă în supranaționalizarea domeniilor comerțului, finanțelor și tehnologiilor de vârf, descentralizarea constă în transferarea de la guvernul național către comunitățile locale a tot mai multe atribuții administrative, sociale, educaționale, bugetare, s.a.

O altă particularitate ce relevă un imperativ al globalizării este faptul că ritmul de creștere al comerțului internațional devansează pe cel de creștere a producției mondiale.

Devansarea necesităților de producție și consum ale unui stat față de posibilitățile producției naționale fac imposibilă satisfacerea tuturor cerințelor sub aspect tehnologic și de eficiență: are loc o creștere a **coeficientului de dependență** a economiei naționale față de economia mondială. Cu cât o economie națională este mai dezechilibrată, mai slab diversificată și înzestrată sub raport tehnologic, cu atât ea depinde mai mult de piața mondială.

Pe fondul acestei conjuncturi, are loc o creștere a importanței pieței externe, fapt ce obligă autoritățile să adopte **măsuri de liberalizare** a comerțului exterior, ajungându-se până la desființarea taxelor vamale, temporar, la anumite produse.

Liberalizarea mișcării internaționale a mărfurilor, capitalurilor, serviciilor, persoanelor, forței de muncă și a tehnologiilor conduce la dispariția granițelor comerciale, la unificarea piețelor. Benefic, această flexibilizare a pieței ar trebui să atragă după sine o scădere a prețurilor vizate și o stabilizare economică relativă.

De aceea, s-au adoptat reglementări comune de către state – acorduri, tratate, convenții privind eliminarea dublei impuneri, regimul favorabil al investițiilor străine, acordarea clauzei națiunii cele mai favorizate, înființându-se și instituții și organisme internaționale comune, cu atribuții la scară mondială, continentală, regională publice și private.

Măsurile adoptate de state privind înegrarea economică internațională se realizează sub forma integrării statale, transtatale sau superstatale.

Fără îndoială că există avantaje absolute și relative ale participanților la fenomenul de globalizare, de mondializare: reducerea costurilor de producție datorită extinderii fabricației pe scară largă, realizată în condițiile

fizice cele mai prielnice, accelerarea vitezei tranzacțiilor, extinderea sistemelor informatice de comunicații și implementarea ultimilor cuceriri ale tehnicii în producție, posibilitatea de extindere a piețelor și crearea de noi piețe independente de anumite surse sau zone tradiționale.

Adeptii antiglobalizării atrag atenția asupra unor pericole reale sau potențiale cum ar fi: desființarea națiunii și statului național; reducerea locurilor de muncă în țările în curs de dezvoltare sau cu un nivel mai redus al productivității muncii; specializarea unor state sau zone în activități de producție generatoare de poluare și care necesită un consum mare de muncă, materii prime și energie; adâncirea decalajelor economice dintre țări sau grupuri de țări; falimentarea unor bănci, destabilizarea economiei, unor state.

Globalizarea, ca proces obiectiv macroeconomic are o evoluție contradictorie: în ce privește mișcările de capital, ea a fost cel mai des asociată în ultima vreme cu creșterea fluxurilor private de capital înspre țările în curs de dezvoltare pe parcursul anilor '90, această evoluție succedând unei reduse mișcări a capitalului în aceste direcții pe parcursul anilor '80; fluxurile oficiale de ajutoare sau asistență pentru dezvoltare s-au redus semnificativ de la începutul deceniului al nouălea al secolului trecut, iar structura mișcărilor de capital privat a înregistrat modificări semnificative, investițiile străine directe devenind categoria cea mai importantă; atât investițiile de portofoliu cât și creditele bancare au marcat evoluții tot mai sinuoase, reducându-se dramatic la începutul crizei financiare din ultimii ani ai secolului XX.

Comerțul internațional cu produse manufacturate a înregistrat pentru țările în curs de dezvoltare o sporire a ponderii, de la 19% în 1971 la 29% în 1999, cu variații destul de importante între marile regiuni. Țări industrializate din Asia, în fruntea cărora se situează exemplul Coreei de Sud, au înregistrat evoluții pozitive, în timp ce Africa, pe ansamblu, a avut un trend descrescător. În structura ofertelor de export, cea mai importantă creștere a fost a exportului de produse manufacturate, iar ponderea produselor primare, oferite mai ales țărilor sarace s-a redus.

Migrația forței de muncă reprezintă un flux de resurse cu caracter local, regional, continental și mondial. În perioada 1965-1990, proporția forței de muncă de origine străină pe ansamblul globului a crescut cu aproape 50%. Cele mai importante direcții ale fluxului de mână de lucru au fost dinspre țările în curs de dezvoltare spre țările dezvoltate.

Economiile naționale evoluează sub incidența unor influențe generate de globalizare. Astfel se constată orientarea activităților economice spre sectorul terțiar, al serviciilor, în economiile capitaliste dezvoltate, care ajung

la un anumit grad de organizare și rentabilitate. Simultan, apar cerințe noi pe piața muncii, care este deficitară la calificările hibride sau complexe: un șomaj ridicat coexistă cu o criză acută a resurselor umane rare, ca o caracteristică pe termen lung a economiilor naționale dezvoltate.

Globalizarea pieței resurselor umane rare este o soluție pentru această situație, având și alte avantaje: orientarea eficientă a fluxurilor de capital, a inovațiilor tehnologice și indirect, reducerea prețurilor unor mărfuri de import.

O analiză obiectivă a procesului de globalizare evidențiază faptul că avantajele economice aparțin mai mult statelor dezvoltate și marilor puteri economice, unde își găsesc originea companiile transnaționale. În acest sens acționează și mecanismul financiar mondial, care prin instrumentele sale, Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, Organizația Mondială a Comerțului, dominate de marile puteri economice avantajează țările dezvoltate implicate în acordarea de credite, înfăptuirea investițiilor străine directe, iar instituțiile, societățile transnaționale și statele creditoare obțin profituri ridicate.

Bibliografie

- [Sar03] **Sârbovan, Marina-** *Economie III*, Editura Orion, București, 2003, p. 91-110.
- [Sar04] **Sârbovan, Marina** - *Economie IV*, Editura Orion, București, 2004, p. 121-162.